

A következő gyűrű már homályosabb és a "tiltott terület" benyomását kelti. A távolabbiakat már nem látja, sőt talán nem is érzi. Így aztán alig-alig képes a mozgástér áttekintésére, feltérképezésére, pedig ez a tevékenység egyik alapfeltétele lenne. A tanuló egy idő után céltalannak érzi mozgását. Ezeknek és más akadályoknak a léte, nagysága, veszélye előbb vagy utóbb rádöbbennek a tanuló egy részét, hogy intézményes keretek között csak indirekt módon tanulhatnak meg politizálni. Az indirekt tanulási mód azonban eleve feltételezi a politizálási tudást, vagy legalább a nagyfokú érzékenységet. Ha egyik feltétel sem adott, akkor ez a kísérlet kudarchoz fog vezetni. / Ráadásul az indirekt tudás nehezen ellenőrizhető. /

A tudás megszerzése az intézményes kereteken kívül is megkísérélhető. Az itt szerzett tudás is nehezen ellenőrizhető, és nem mindig alkalmazható a politikai mozgástéren belül.

A tanulás olyan befektetés, melynek visszatérülését semmi sem garantálhatja. Ez a bizonytalanság, valamint a leküzdhetetlennek tűnő akadályok nagy száma sok esetben eredményezik a tanulás megszakítását. Ezek a kudarcok súlyos következményekkel járnak. Növekszik az undor által meghatározott kombinációk száma és ereje. Nemcsak arról van szó, hogy néhány kísérletező undorodni kezd a politizálástól, hanem arról is, hogy a "helyből undorodók" minden egyes kudarcukon saját álláspontjuk helyességének igazolását látják. A kudarcok tehát az undor bővített ujratermelését, ezen keresztül pedig az undorral szorosan összefüggő differenciálatlan szkepszis bővített ujratermelését eredményezik. / differenciálatlan szkepszisről ld. "..." 1982. 2-3.sz. 11-12. o. /

Ugyancsak a tanulás nehézségeivel függ össze a KISZ-vezetők felkészületlensége, a vezetői presztízs csökkenése, stb.

A "tanulás" kudarcra nemcsak "undorodáshoz", hanem "fáradtsághoz" is vezethet. A "fáradtság"-típusú kombináció a politikai mozgástér aránylag pontos ismeretét tartalmazza. Lehetővé teszi a politikai tevékenység árnyalt megítélését, intenzív politikai tevékenység folytatását azonban akadályozhatja.

Ezzel is összefügg a felkészült hallgatók távolmaradása.

Ez a "rendszer" nem deríthet fényt a "passzivitás" valamennyi okára, viszont olyan "rejtett" mechanizmusok működésére hívja fel a figyelmet, melyek további vizsgálata elvezethet az okok teljesebb feltárásához.

Végezetül egy kérdés: Valóban a gondolkodni-, tenniakarók száma a kevés, vagy valami egészen másról van szó?

Keresztes József

Szem-pontok

/ Beszélgetés tolmács nélkül /

Akik az első napokban /sok évvel ezelőtt/ találkoztak az egyetem folyosóin, kollégiumaiban, menzán angol nyelvet beszélő idegen diákokkal, azok jó esetben turistáknak vagy alkalmi itt tartózkodóknak tekinthették őket. Ám, ahogy terjedt a híre, hogy a JATE-n egy évig az Amerikai Egyesült Államokból érkezett diákok tanulnak magyar nyelvet, úgy növekedett az érdeklődés is irántuk. Van akit csak az érdekelt, hogy kerültek épp Magyarországra? Miért választották a magyar nyelvet? Hogy élnek "odakint"? Milyenek látják országunkat?...stb.

A leleményesebbek, kihasználva a kínálkozó jó alkalmat, azonnal nyelvtanulási igényüket próbálták megvalósítani vagy elmélyíteni. Az alku nagyon hamar létrejött. "En tanítalak magyarul, te megtanítasz angolul, oké?"

Azóta már több csoport is elvégezte az egyéves nyelvkurzust egyetemünkön, és egyre többen veszik igénybe az általuk is szívesen adott nyelvgyakorlati lecke-

Az ideai csoport egyik tagja, Mark Douglass, már tavaly is az egyetemünkön volt, és az id én újra kérte, hogy Magyarorszára jöhessen. Elsősorban ez a tény késztetett arra, hogy közelebből is megismerkedve Markkal elbeszélgessek vele néhány kérdés erejéig.

- Kedves Mark, mi volt az oka annak, hogy itt-tartózkodásodnak egyéves meghosszabbítása mellett döntöttél?

+ Két oka is volt. Az első az, hogy még nem tudtam eléggé a magyart, a második pedig az, hogy nagyon megtetszett nekem az itteni élet.

- És mi az, ami konkrétan elnyerte tetszésedet?

+ Azt hiszem, hogy az, amiben az itteni kultúra számomra más, ismeretlen. Magyarország, Amerikához viszonyítva egy ezeréves történelemmel rendelkező ország. Saját népművészete, népzeneje és hagyományai vannak. Más az oktatási rendszere, mások szokásai, egyszóval az emberek kicsit másként élnek és gondolkodnak. Számomra ennek a másságnak a felderítése a legizgalmasabb dolog. Így folyton ellenőrizni tudom saját gondolataimat, nézeteimet, ami jó alkalom az összehasonlításra, és annak a megállapítására, miben különbözünk, miben hasonlítunk. Mi a jobb és mi a rosszabb ebben az én életemnél.

- Mindaz, amit elmondtál az általános európai kultúrképre is vonatkozik, ha az amerikai kultúrához viszonyítjuk mindezt. Ideérkezésed előtt mit tudtál Magyarországról, Európáról?

+ Magyarországról szinte semmit, Európának is inkább a nyugati részéről ismertem ezt-azt, pl. irodalmat. Ez alatt a két év alatt rengeteget utaztam, mindenfelé Európában. Most egy kicsit jobban ismerek mindent, de sajnos ez mindig nagyon kevés.

- Hol a z a határ elméletben, ameddig úgy érzed, ismerősnek mondhatod magad s ami után már ismeretlen területek vannak számodra?

+ Talán kicsit ismerős vagyok már a "könnyebb fajsúlyú" területeken. Megismertem és megszerettem az itt élő népek zenéjét elsősorban, hisz én zenével foglalkozom. Ugyanígy vagyok már a különféle más művészetekkel is. Az ember mindenütt a kultúrával ismerkedik meg elsőként. Magyarország kultúrában igazán nagyon gazdag ország. Ezek után azonban már nehezebb kérdések következnek. Például ismeretlen előttem, vagyis nehezen ismerem ki magamat abban a kérdésben, hogy milyen is itt tulajdonképpen a politikai rendszer? Mennyire szabadok az emberek, gondolkodásukban, beszédükben, lelkükben. Nem mindig tudom eldönteni, mikor mi az igazság abban, amit hallok. Az egyik ember pl. azt mondja, hogy itt az újságokban bármit leírhatnak, a másik azt mondja, hogy az újságok sosem mondanak igazat. Ugyanígy vagyok akkor is, ha a vallásról, templombajárásról beszélnek. Mindenki mást mond. És nem biztosak abban, hol az a határ, ameddig ol lehet menni, ameddig beszélni, ameddig lépni lehet. Ugy érzem, ezért mindenki fél egy kicsit valamitől, és ezért nem tudnak vagy nem is akarnak igazán nyitottak, őszinték lenni. Nehéz így a véleményeket egyeztetni arról, hogy mennyire szabad itt egy ember, vagy pl. arról, hogy milyen összefüggés van a foglalkozás /elhelyezkedés/ és a KISZ -, vagy a párttagság közt. Tudom, hogy mindebben nagy szerepe van a történelemnek, de hogy itt ma pontosan mi a helyzet, azt nem tudnám megmondani.

- Számodra mit jelent a szabadság?

+ /Hosszabb gondolkodás után/ Talán azt, hogy szabadon cselekedhetem mindaddig, amíg ezzel nem vagyok más emberek kárára. A lopás például más kárára van, azért büntetés jár érte. De az utazás, a véleményszabadság, a vallássajtószabadság nincs más kárára, ezért ezt szabadon csinálhatom. Azt is, hogy bírálom a kormányt, mert a kormány azért igyekszik jól kormányozni, mert tudja, hogy munkáját a társadalom ellenőrzi, úgy, hogy szabadon bírálhatja...

- Mit hallottál vagy olvastál Magyarországról, mielőtt idekerültél? Mit tud egy átlag amerikai állampolgár a mi hazánkról?

+ Mielőtt idejöttem, én nem foglalkoztam politikával, csak a nagyobb híreket olvastam el az újságban. De azt tudom, hogy általában sokat írnak most a magyar közgazdaságról. Az átlag amerikai ember azt tudja Magyarországról, hogy kommunista ország, hogy a Szovjetunió egyik testvére, hogy Kelet-Európában van és ezért egy kicsit szegényebb és kevésbé szabad ország, mint a nyugati országok. Azt persze onnét nem is lehet tudni, hogy milyen nagy különbségek vannak itt pl. az egyes országok gazdasági és politikai berendezkedése között.

- Mivel foglalkoztál odahaza?

+ A portlandi Columbia egyetemre jártam, zenét, egy kis matekot és ógörögöt is tanultam.

- Hogy kapcsolódik ehhez a magyar nyelv? Egyáltalán hogy tudtál idekerülni?

+ A portlandi Állami Egyetem nyelvészeti tanszékének vezetője, Éltető Lajos nyelvészprofesszor, szervezett egy egyéves magyarországi programot, amelynek a célja magyar nyelvtanulás. Mindez a szabadon választott tárgyak körébe kapcsolódik. Az egyetemen ki kellett töltenem két papírt, utlevelet kérni, a magyar oktatási minisztériumnak 1600 dollárt befizetni és jöhöttem.

- Honnét volt ennyi pénzed?

+ Nyáron két hónapot dolgoztam egy konzervgyárban. Ebből ki tudtam fizetni az egész évi tanulási költségeket és a repülőjegyet. Ezen kívül kapok ösztöndíjat az amerikai kormánytól - az idén 400, tavaly kb. 1000 dollárt - és a nagyanyámtól is támogatást, amiből tudok utazni.

- Beszólnél röviden az amerikai egyetemi rendszer felépítéséről?

+ Vannak kicsi egyetemek, 4-5 szakkal és vannak egészen nagy egyetemek, ahol szinte mindenféle tárgy megtalálható. Ilyen pl. a portlandi Állami Egyetem is, ahol kb. 15000 diák tanul. Egy kis egyetemen kb. 4-500 diák tanul. Portland az én szülőföldemnek, Oregon államnak legnagyobb városa, háromszázezer lakossal.

Felvételizni ritkán kell, és inkább csak a speciális szakokra, pl. orvosi-ra, jogira. A középiskola elvégzése viszont nem mindig feltétele az egyetemre jelentkezésnek. Az első típusu egyetem a Community Colleges. Itt, mint minden egyetemen korhatár nélkül tanulhat az ember, és főleg különféle művészetek elsajátítására oktatnak. Ez a legolcsóbb egyetem. Egy óráért egy szemeszteren keresztül kb. 20 dollárt kell fizetni. Ha akarsz jegyet, akkor vizsgázol, ha nem, úgy is tanulhatsz.

Vannak aztán az állami egyetemek. Itt jobb a színvonal, kicsivel drágább az óra. Felvételizni itt sem fontos. A diplomaszerzéshez bizonyos számú jegyeket kell megszerezni és tőled függ, hogy mennyi idő alatt szerzed meg őket, egy diploma általában négy éves program. Én pl. zenét tanulok, ez a fő szakom. Az órák kétharmada ezt a főszakot teszi ki. Van némi általános óraszám is, nekem pl. angol, matematika, testnevelés. A maradék óraszám szabadon választható óraszám. Nálam ide fog számítani a magyar nyelv.

Vannak aztán különféle magánegyetemek. Ezek kicsik, drágábbak, de rengeteg sok választási lehetőséget adnak. A többségük keresztény egyetem, ahol a közösségi szellem kialakítása a fő cél. Vannak még a speciális egyetemek, pl. orvosi egyetem. Ide nagyon nehéz felvétellel lehet csak bejutni és sok pénz kell az elvégzéséhez. És vannak az olyan egyetemek, amelyek egy bizonyos szakmára foglalkozásra készítik fel /Trade-Scholls/ főiskolai, egyetemi szinten. Sokan, amikor az egyetemre jönnek, még nem tudják, mit is akarnak igazán tanulni és először csupán kóstolgatnak, próbálgatnak, majd amikor megtetszik nekik egy szak, azt tanulják tovább. Nincsenek kötelező párosítások, szabadon lehet egy vagy több szakot is választani. A szakhoz szükséges tárgyat szabad időrendi sorrendben lehet elválogatni. Pl. midégy, hogy előbb zenetörténetet, vagy zeneelméletet tanulok-e. A lényeg az, hogy levizsgázzam. Nincs kötelező tanulási csoport, óralátogatás, és szabadon lehet választani egyetemet és tanárt menet közben is. Én nem nagyon szerettem azt a zongoratanárnőt, akihez jártam, mielőtt

idejöttem, ezért lehet, hogy ha visszamegyek, erre az órára egy másik egyetemre iratkozom át.

- Részeshülhet-e a hallgató valamilyen ösztöndíjban költségei fedezésére?

+ Természetesen. A hallgatók általában költségeik nagy részét ösztöndíjból fedezik. A költségeik másik részére különféle hiteleket vehetnek fel, amit munkába állás után visszafizetnek. Ezeket a hiteleket nagyon alacsony kamattal lehet megszerezni. Természetesen az ösztöndíj nálunk is két fő kategóriára osztható. Tanulmányi és szociális ösztöndíjra. Ezt a két kategóriát azonban több formában lehet kifizetni. Vannak az egyetem által nyújtott támogatások. Ez pénzt, kis kamatu hitelt és valamilyen apróbb mellékállás biztosítását jelenti, amiért fizetés jár. Aztán sokat segítenek a különféle szervezetek /pl. szakszervezet/, vállalatok, klubok, társaságok, egyházak, felekezetek, ujságok, stb. által nyújtott pénzbeli segélyek. ezen túl van még az állami és a szövetségi /kormányi/ ösztöndíj. Az utóbbit jobbra egyetemeknek fizetik, nem pedig egyéneknek. Az egyetemek saját ösztöndíjsegélyük fedezésére rendszeres gyűjtéseket folytatnak, hivatalos szervektől, vállalatoktól és volt diákjaiktól, akik egykor maguk is ösztöndíjat kaptak. Ezek a gyűjtések nagyon eredményesek. Nem nevezhető ösztöndíjnak, de támogatást jelent az is, hogy ha valaki jelentkezik egy éves katonai szolgálatra, akkor ezért az egy évről a hadsereg fedezi az ő 4-5 éves egyetemi kiadásait, általában valamilyen műszaki /természettudományi/ szakon.

- Mondnál néhány szót az egyetemi hallgatók szervezeti-, közösségi életéről is?

+ Vannak különböző klubok. /nőklub, férfiklub, stb. /, ahová egy-egy nehéz feladat elvégzése árán lehet csak bejutni. /Pl. teli tudóval kell áriázni egy zsufolt vendéglőben fényes nappal, vagy hazatalálni éjszaka egy távoli erdőből, stb. / Ezek a klubok nagy versenyeket rendeznek, egymással rivalizálva küzdenek valamilyen cél eléréseért. Sportolnak, szórakoznak, vagy kitűznek valamilyen nemes feladatot magukra, pl. szolgálni /jót tenni / a városnak, az egyetemnek. Dolgoznak, pénzt gyűjtenek és az összeget felajánlják kórház vagy iskola építésére, kollégium festésére, templom, vagy műemlék restaurációjára, stb. Politikai szervezetek, úgy tudom, csak a nagyobb egyetemeken vannak. Ezek is inkább politikai klubok formájában.

- Azt mondtad az előbb, te nem foglalkoztál politikával. És az amerikai fiatalok általában?

+ Ma már nem olyan harcosak a fiatalok a politikában, mint pl. 10 éve voltak. Sőt én azt hiszem, Vietnám óta egyre nagyobb az elfáradás, a visszaesés, a visszavonulás, a kábbrándulás.

- És akkor mi az, amiben hisznek az amerikai fiatalok?

+ A politikában biztosan nem hisznek, és talán nem is fognak, hinni soha. Mindenki inkább a saját hobbjának kódol, mint a politikának.

- Tagja vagy-e valamilyen pártnak?

+ Nem vagyok és nem is lennék, mert nem találok magamnak jelenleg olyan politikai pártot, amelyiknek a céljaival azonosulni tudnék, és amelyikért szívesen harcolnék. Mert ha jó célokért is indul harcolni egy párt, egy idő után, úgy tűnik, minden nemes cél elveszti értelmét. Ezt mindenki észre veszi, csak az a párt nem, amelyikről épp szó van. An továbbra is úgy tesz, mintha az övé lenne az egyetlen, egyedüli helyes út.

- És a szocializmusról mi a véleményed?

+ A magyar szocializmusról általában jó véleményem van. Fejlődik az ország, ami azt eredményezi, hogy úgy látszik, az emberek meg vannak elégedve. De tudod, én vel én itt is csak amerikai állampolgár vagyok, és az Amerikában keresett pénzzel, sajnos nem tudom tisztán átérezni egy magyar állampolgár élethelyzetét. Eddigi tapasztalataim szerint úgy érzem, hogy én könnyebb helyzetben vagyok, és aztán sok olyan dologgal is találkoztam, amit én nem szívesen fogadnék el. Szó-

val ide nem disszidálnék. De ne gondold, hogy ezt valamilyen lobecsüléssel mondom, nem, mert azért én nagyon jól érzem magamat itt Magyarországon. Szerintem a legnagyobb baj a modern politikai világban nem az egyik vagy másik rendszerben van. hanem abban, hogy mennyire képtelenek vagyunk barátkozni egymással, mert minden párt a maga ellentetjét egyértelműen csak rossznak találja. Így van ez Amerikában, ahol mindent egyértelműen rossznak találunk, ami a másik oldalon van. De ha pl. minden amerikai egy évet Magyarországon töltene, akkor biztosan más lenne mindenről a véleménye.

"Ehhez viszont az kellene, akkor lenne teljes a kép, ha minden magyar legalább egy évet Amerikában tölthetne" - teszi hozzá egy mindezidáig kívülállóként hallgató magyar egyetemista, a JATE egyik hallgatója. Ennyiben maradjunk.

Köszönöm a beszélgetést a "..." nevében

m. i.

A NEMZETI TUDAT TERHELTSÉGEKÉNEK KÉRDÉSÉHEZ

Lendvai L. Ferenc /Világosság 1982. 4./ cikkének / A Magyar Nemzettudat/ szerintem veszélyes, negatív kitételével való együtt nem értésem adta kezemből a tollat./A szomszéd népek köllően alá nem támasztott és alá nem is támaszható történelmi-nemzeti tudata, vagy annak "terheltsége" nem gyakorol hatást a magyarság nemzettudatára, vagy éppen nem "terheli" azt./

A szerző megelégedésének ad hangot az utóbbi időben folyóirataink hasábjain megjelenő, a nemzeti és nemzetiségi kérdéssről szóló cikkek meggyarapodásával kapcsolatban. Majd megmutatja, miként vált Magyarországon az uri középosztály a történelmi szükségszerűség talájan a fasizmus magyarországi /ismétlem, nem magyar, hanem magyarországi! / formációjának tömegbázisává és hordozójává. Valamint tiltakozik a II. vh. után szomszédaink körében felkapottá vált "fasista nép" koncepciója ellen.

Ezen gondolatok közben bírálja Für Lajos kérdését /Valóság 1982. 1./: "Miért nem bíráljuk a dákóronán kontinuitás elméletét?". Lendvai a következő választ adja: "Azért, mert nekünk teljesen elegendő egy adott összefüggésben megmondani azt, hogy ez az elmélet, minden jel szerint, tudományosan tarthatatlan, tehát tért azonban nem a mi nemzettudatunk számára jelent."

Mielőtt bármibe belekezdének, megpróbálom meghatározni, mi is a nemzettudat egy nép történelmi tudata, mely az éppen adott társadalmi feltételeknek megfelelően / értsd: külső és belső is/ alakul, jut felszínre, válik a mindennapi emberek sajátjává. Mivel a történelem sok százezer nép együttes, egymásra ható történelmi /társ.-i/ folyamatának kohójában alakul, így gondolkodtam el: magyar nemzet /!?!; ezalatt értenünk kell a mai Magyarországon élő magyarságot, a szomszédos országok területén élő magyarságot, az Európa más részeiben és Tengerentúlon élő magyarságot.

Nemzeti tudat. A fenti tételből látszik, hogy a magyar nemzet nem minden tagja és csoportja él ugyanazon társadalmi feltételek között. Ennek a nemzettudat szükségsszerűen sokrétűnek kell lennie. Bár kétségtelenül van az állami léthez kötődő magyarságtudat, de vannak más, úgy is mondhatnám, regionális magyarság-/nemzet-/ tudatok is.

Az össznemzeti tudat ezeknek a regionális tudatoknak az egysége, nem egyszer az összege. A regionális nemzettudatok tudata pedig tartalmazza bizonyos mértékig az együtt élő népek saját nemzettudatát, a magyarságról alkotott képük, nézeteik visszacsatolását, és ezeknek a visszacsatolásoknak a formáit is. És családi, ráti, állami, kulturális, stb. kapcsolatokon keresztül a Magyar Népköztársaság területén élő nemzettudat nemzeti tudatát is befolyásolja, alakítja ez a bonyolult visszahatás, és viszont, a mi magatartásunk, tudatunk az övékéét Romániában, Csehszlovákiában, stb., széles e földkerekségen.